

Politieke avond Westerveld

Voorstel

Vergadering van 11 mei 2021

Energietransitie in het Westerveldse landschap - Besluitvorming College/besluitvorming Raad

Auteur

Beknopte samenvatting

Na het vaststellen van de Concept RES is in samenwerking met Het Oversticht, Natuur en milieufederatie Drenthe, het waterschap, LTO en terrein beherende organisaties in kaart gebracht waar in het Westerveldse landschap de landschappelijke impact van grootschalige hernieuwbare energie het minst hoog is en waar dit het minst strijdig is met andere (ruimtelijke) belangen. Geadviseerd wordt het rapport 'Energietransitie in het Westerveldse landschap' als richtinggevend kader te gebruiken voor het participatietraject met de samenleving. Hierbij biedt het draaiboek participatie RES een handvat. Tot slot wordt geadviseerd om de Wet Voorkeursrecht Gemeenten niet toe te passen.

Besluit

Besluitpunt 1

Het rapport 'Energietransitie in het Westerveldse landschap' als richtinggevend document gebruiken voor het gesprek met de samenleving;

Besluitpunt 2

Kennis nemen van het draaiboek participatie;

Besluitpunt 3

Instemmen met het voorlopig niet toepassen van de Wet Voorkeursrecht Gemeenten. Hiermee komt de geheimhouding die rust op het onderzoek te vervallen.

Motivering

Aanleiding en context

Klimaatakkoord

Het nationaal klimaatakkoord is de Nederlandse uitwerking van de internationale klimaatafspraken van Parijs. De overheden streven de gezamenlijke doelstelling na om de CO₂-uitstoot in 2030 met 49% (112 Megaton) te verminderen (ten opzichte van 1990) en in 2050 een CO₂-uitstoot van nagenoeg nul.

De overheden hebben in het Interbestuurlijke Programma (IBP) afgesproken een nationale aanpak met landsdekkende regionale energie strategieën (RES) uit te werken. Daarvoor zijn in Nederland in totaal dertig RES-regio's opgericht. De Drentse gemeenten, waterschappen en de provincie Drenthe zijn vertegenwoordigd in de regio Drenthe.

In het klimaatakkoord is afgesproken dat de dertig regio's een strategie opleveren met daarin het aandeel aan duurzame opwek dat zij voor hun rekening kunnen nemen. Dit kan op basis van een gezamenlijke visie van gemeenten, provincie en waterschappen in de RES-regio en door hun inzet voor opwek van elektriciteit op basis van zon en/of wind bij elkaar op te tellen. De landelijke doelstelling van grootschalige hernieuwbare elektriciteit is minimaal vijfendertig TWh in 2030. De RES'en opgeteld van de dertig regio's dienen dan ook voor 2030 vijfendertig TWh of meer te realiseren. In termen van CO2-reductie betekent dit dat met de vijfendertig TWh een afname van 20,2 Megaton aan CO2-uitstoot wordt gerealiseerd voor 2030.

De RES-opgave voor regionale overheden biedt duidelijkheid over de hoeveelheid op te wekken hernieuwbare elektriciteit, de verdeling van de aanwezige warmte en de hiervoor benodigde energie infrastructuur. Alle maatregelen die de RES benoemt krijgen vervolgens een vertaling in een omgevingsplan.

Concept RES

De gemeente Westerveld wil bijdragen aan de energietransitie en heeft de ambitie om, als bijdrage aan de RES-Drenthe, het mogelijk te maken dat in de gemeente 75.000 MWh per jaar aan elektriciteit wordt opgewekt. Daarbij heeft het de voorkeur en is de inzet om een aanzienlijk deel van deze energie op te wekken met zonnepanelen op daken. Volgens berekeningen van het Werkbureau RES is het in ieder geval mogelijk om 47.000 MWh op te wekken met zon op dak. Daarnaast blijft er nog een resterende hoeveelheid op te wekken elektriciteit over van jaarlijks circa 28.000 MWh. Die opwekcapaciteit zal op het land moeten worden gerealiseerd, met de technieken zonne- en/of windenergie.

RES 1.0

Op 1 juli 2021 moet de RES 1.0 ingediend worden bij het Nationaal Programma RES. Op dit moment is er nog geen keuze gemaakt over de techniek(en) waarmee Westerveld de doelstelling wil behalen. Westerveld beschikt over een prachtig landschap en diverse waardevolle cultuurhistorische waarden. Daarom is na het vaststellen van de Concept RES Het Oversticht gevraagd om een advies uit te brengen waar de kansen en bedreigingen liggen qua landschappelijke inpassing van grootschalige hernieuwbare energieopwek met zonne- en windenergie. Dit heeft geresulteerd in een indeling van drie categorieën gebieden, namelijk: gebieden waar het absoluut niet inpasbaar is (kwetsbaar gebied), gebieden die zich meer lenen voor kleinschalige initiatieven (maatwerk en afwegingen) en gebieden waar kansen liggen voor grootschalige opwek. Hierbij is advies gegeven over waar, hoe en onder welke randvoorwaarden grootschalige energieopwekking met zon en/of wind in de gemeente Westerveld kan worden gerealiseerd, met zo weinig mogelijk negatieve impact op het landschap.

Beoogd resultaat

Een vertrekpunt om met de samenleving vanuit een integrale blik te kunnen bouwen aan 'nieuwe' landschappen met kwaliteit voor de langere termijn.

Argumentatie

1. Zoals vastgesteld in de notitie 'Samenwerken aan Duurzaamheid' willen we als gemeente in 2030 49 procent CO2-reductie behalen en 95 procent CO2-reductie in 2050, dit ten opzichte van de CO2-uitstoot in 1990. Om deze ambitie te halen zijn er complexe keuzes te maken. Deze keuzes zijn bepalend voor de manier waarop onze inwoners wonen, werken en leven. Het opstellen van de RES 1.0 ondersteunt onze eigen duurzaamheidsambities;

2. In overleg met het Nationaal Programma RES is duidelijk geworden dat zij het liefst een goed en zorgvuldig proces zien. Het kan daarbij zo zijn dat in de RES 1.0 de definitieve locaties en de keuze voor zonne- en/of windenergie nog niet helemaal duidelijk zijn. Een goed proces kan alleen maar

zorgen voor een goede uitkomst. Van gemeenten wordt verwacht om aan te geven waar zij staan en open te zijn in de stappen die gezet gaan worden.

3. Uit onderzoek is gebleken dat in veel regionale energiestrategieën ruimtelijke principes en afwegingskaders voor cultuur, erfgoed, natuur en landschap onvoldoende zijn uitgewerkt. De uitkomst van de internationale klimaatop CAS2021 - waarvoor Nederland eind januari gastheer was - was onder andere dat cultuur en erfgoed bij klimaatvraagstukken nadrukkelijk een plaats moeten krijgen. Door in te stemmen met het gebruik van het rapport Energietransitie in het Westerveldse landschap als richtinggevend kader voor de verdere invulling van de RES, gaan we zorgvuldig om met onze landschappelijke en cultuurhistorische waarden.

4. De samenleving is binnen veel regio's nog onvoldoende betrokken bij de totstandkoming van de strategieën. Door in de RES 1.0 een procesbeschrijving aan te leveren met een techniekneutrale ambitie (zon of wind of een combinatie daarvan), zetten we de ramen en deuren van de RES open om samen met bewoners, omgeving en lokale en maatschappelijke organisaties vanuit een integrale blik te kunnen bouwen aan 'nieuwe' landschappen met kwaliteit voor de langere termijn.

Duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord werken

De RES Drenthe draagt bij aan het thema 'energie uit hernieuwbare bronnen' uit de notitie 'Samenwerken aan Duurzaamheid'. Het opstellen van de RES 1.0 ondersteunt onze eigen duurzaamheidsambities. Participatie en een goede landschappelijke inpassing zijn hierbij het uitgangspunt.

Kanttekening en risico's

1. Motie Zon op Dak

In juli 2020 heeft de Provinciale Staten een motie zon op dak aangenomen. Deze motie zorgt ervoor dat er nog maximaal zeshonderd hectare zon op land gerealiseerd mag worden in Drenthe. De achtergrond van deze motie is het stimuleren van het leggen van zonnepanelen op daken. De gemeente Westerveld mag nog maximaal drieënveertig hectare zonnepanelen op land realiseren. Ondanks de motie is het voor ons als gemeente mogelijk om de ambitie van 28.000 MWh - die op land opgewekt moet worden - volledig op te wekken met zon op land. Een combinatie tussen zonne- en windenergie of alleen windenergie is natuurlijk ook nog steeds mogelijk.

2. Procesbeschrijving RES 1.0

De RES 1.0 moet op 1 juli 2021 ingediend worden bij het Nationaal Programma RES. Vanaf 1 april 2021 is de RES 1.0 beschikbaar voor de bestuurlijke vaststelling bij de Drentse overheden en waterschappen. Een goed participatietraject, waarbij ook keukentafelgesprekken worden gevoerd met direct aanwonenden, is niet voor 1 april 2021 afgerond. Dit heeft ook te maken met de geldende COVID-19 maatregelen.

In de RES 1.0 levert Westerveld daarom een ambitie van 75.000 MWh aan, met een verdeling van 47.000 MWh zon op dak en 28.000 MWh techniekneutraal op land. Verder geven we aan waar we op dat moment staan en zijn we open waar we naar toe gaan met een procesbeschrijving. De basis van een goed gesprek met de samenleving kan namelijk alleen maar zorgen voor een goede voortgang. De uitkomsten van het participatietraject en de verdere stappen die daarna gezet zijn worden meegenomen in de RES 2.0.

3. Bufferzone werelderfgoed

Op het kaartmateriaal is een bufferzone aangegeven voor het gebied dat is aangemerkt voor de werelderfgoed nominatie. Bij het Rijk (Rijksdienst voor het cultureel erfgoed RCE) is in november 2020 de vraag neergelegd hoe het Rijk de energietransitie ziet in relatie met 'ruimtelijke' Werelderfgoederen in het koninkrijk. Het speelt immers niet alleen in Westerveld, maar ook bij grootschalige werelderfgoederen als De Beemster, de Stelling van Amsterdam, de Waddenzee en

genomineerde sites als de Limes en de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Voor nu wordt het genomineerde werelderfgoed gebied in de bufferzone uitgesloten van grootschalige hernieuwbare energie.

4. Facetbestemmingsplan kleinschalige hernieuwbare energiebronnen

Op dit moment wordt er ook gewerkt aan het Facetbestemmingsplan kleinschalige hernieuwbare energiebronnen. Het facetbestemmingsplan doorloopt als apart traject een wettelijke participatieprocedure. De RES 1.0 en het facetbestemmingsplan hebben inhoudelijk wel raakvlakken. Het informeren van de samenleving over de kleinschalige mogelijkheden in Westerveld wordt wel meegenomen in de participatie voor de RES.

5. Water in Westerveld

In het rapport 'Energietransitie in het Westerveldse landschap' staan ook mogelijkheden voor opwekking van energie met zonnepanelen op water benoemd. Voordat deze informatie met de samenleving gedeeld wordt, wordt eerst overleg gevoerd met de eigenaren. Daarnaast zijn er nog verschillende onderzoeken gaande in Nederland over de ecologische gevolgen van zonnepanelen op water voor flora en fauna.

6. Wet Voorkeursrecht Gemeenten (WVG)

Tijdens de thema-avond over het rapport van het Oversticht is gesproken over de WVG. De WVG is met name een instrument dat een gemeente kan inzetten om er voor te zorgen dat bepaalde bestemmingen (met een door de gemeente gewenste ruimtelijke kwaliteit) gerealiseerd gaan worden en om speculatie met de gronden en daarmee prijsopdrijvingen te voorkomen. Hiermee worden bijvoorbeeld eindgebruikers beschermd tegen te hoge prijzen bij woningbouw.

De markt kan de gewenste bestemming (zonnepark of windmolen) heel goed zelf oppakken. Ook is de verwachting dat zij dit zeker gaan doen, omdat er op dit moment ook af en toe vragen binnenkomen van grondeigenaren die door investeerders worden benaderd om hun grond te gebruiken voor een zonnepark. Een waardestijging van de grond door een nieuwe bestemming komt ook niet ten nadele van de eindgebruikers; de afnemers van de energie.

De kaders waaraan een initiatief moet voldoen, zoals lokaal eigenaarschap, worden na het participatietraject geborgd in ruimtelijke plannen.

Mocht in de toekomst blijken dat de markt niet hun rol oppakt, dan kan de WVG altijd nog toegepast worden.

Aanpak/uitvoering en communicatie

Kwantitatief onderzoek

Op 9 maart heeft een thema-avond plaatsgevonden over de uitkomsten van het onderzoek van Het Oversticht, de vervolgstap is een representatief kwantitatief onderzoek uitvoeren bij de inwoners van de gemeente Westerveld. Met dit kwantitatieve onderzoek wordt vooral onderzocht welke variant de Westerveldse samenleving het best passend vindt. Opwek van de ambitie met windmolens, een zonnepark of een combinatie daarvan.

Kwalitatief onderzoek

Omdat de uitkomst van het onderzoek vooral consequenties heeft voor de ondernemers en aanwonenden rondom de "zoekgebieden" wordt er aanvullend een kwalitatief onderzoek uitgevoerd. Zodra de coronamaatregelen het mogelijk maken, worden er keukentafelgesprekken gevoerd. Hierin worden de Energiecoöperatie Westerveld en eventuele andere initiatieven ook betrokken.

Met het kwalitatieve onderzoek wordt samen met de aanwonenden en betrokkenen verder uitgekristalliseerd onder welke voorwaarden en met welke hernieuwbare energiebronnen er mogelijkheden zijn om de techniekneutrale ambitie van 28.000 MWh op land op te wekken in de "zoekgebieden".

Vervolg

De uitkomsten van het participatietraject zullen bijdragen aan de bestuurlijke keuze die moet worden gemaakt, namelijk: welk gebied en/of gebieden worden uiteindelijk aangewezen voor grootschalige hernieuwbare energieopwek en in welke vorm (zon, wind of een combinatie daarvan). Dit zal vervolgens, via een ruimtelijke procedure, moeten worden vertaald naar een bestemmingsplan (of tegen die tijd omgevingsplan). In 2023 worden de stappen die gezet zijn weer geborgd in de RES 2.0. In de tussenliggende periode wordt de raad nauw betrokken.

Integrale advisering

Intern

Duiding integrale advisering

- Adviseur ruimtelijke ordening;
- Adviseur duurzaamheid;
- Adviseur natuur, landschap en duurzame landbouw;
- Adviseur communicatie;
- Adviseur control;
- Adviseur erfgoed, cultuurhistorie en monumenten;
- Adviseur grondzaken.

Kosten, baten, dekking

Er zijn middelen beschikbaar gesteld voor het uitvoeren van dit traject, deels uit de bestemmingsreserve Duurzaamheid en deels via de Algemene Uitkering vanuit het Rijk.

Bijlagen

1. 20210304 Energietransitie in het Westerveldse landschap
2. 20210203 Draaiboek participatie RES